

Stockholm den X juni 2024

Nacka tingsrätt
mark- och miljödomstolen
mmd.nacka.avdelning4@dom.se

Mål nr M 4550-23

Ansökan om tillstånd till befintlig och utökad täktverksamhet på fastigheten Lärbro Stora Vikers 1:94, Gotlands kommun

Region Gotland efterkommer föreläggandet i aktbilaga 68 och yttrar följande över aktbilagorna 44-66.

1. Inställning

Region Gotland tillstyrker att tillstånd meddelas under förutsättning att villkoren bestäms enligt nedan och att Nordkalk lämnar nedan begärda åtaganden och klargöranden.

2. Villkor

Enskilda dricksvattenbrunnar

Region Gotland vidhåller att behov finns att mark- och miljödomstolen bestämmer ett villkor till skydd för de enskilda dricksvattenbrunnarna (vattenbrist p.g.a. minskad vattentillgång eller p.g.a. av förorening eller saltpåverkan) på samma sätt om skedde i Heidelberg Materials (tidigare Cementa) tillståndsdom den 13 december 2022, mål nr M 2724.22, se villkor 14 i nämnda dom:

”Om det under tillståndstiden uppstår akut vattenbrist i enskild bergborrad brunn inom det redovisade påverkansområdet, för tillgodoseende av fastighetens behov av vatten för hushåll, djurhållning eller näringsverksamhet – med undantag av vatten för bevattningsändamål – ska Cementa AB efter begäran ordna provisoriskt tillhandahållande av vatten för det aktuella ändamålet till dess permanent vattenförsörjning kan ordnas. Skyldigheten gäller inte om det uppenbart saknas samband mellan den tillståndsgivna vattenverksamheten och vattenbristen.”)

Nordkalk har dock på s. 43ff i aktbilaga 44 avböjt ett sådant åtagande/sådant villkor under återopande av att sannolikheten för påverkan på enskilda dricksvattenbrunnar är liten, att det skulle saknas krav i praxis om att denna typ av villkor alltid ska föreskrivas och att Nordkalks tidigare tillhandagående av vatten vid vattenbrist utan motsvarande villkor skulle visa att bolaget inte saknar vilja att åtgärda en skada. Argumenten övertygar inte. För det första så räcker det med en skaderisk (hur liten den än är) för att det när det gäller påverkan på dricksvattentillgång finns erforderliga skäl för att knyta upp verksamhetsutövaren genom ett villkor. För det andra så är det med stöd av miljöbalkens hänsynsregler som det framgår att skyddsåtgärder av det här slaget åvilar verksamhetsutövaren. Referensen till andra avgöranden visar på hur texten för en sådan skyddsåtgärd har formulerats i andra liknande prövningar. Skäl för annan bedömning i förevarande fall saknas. För det tredje så är åtagandet/villkorsförslaget inte mer betungande än vad Nordkalks tidigare avhjälpande bestått av. Slutligen, en uppföljning av Nordkalks egen verksamhet sker och kommer att ske, vilket innebär att bolaget har och kommer att ta erforderlig kontroll över omgivningspåverkan. Det innebär att den utredningsskyldighet för bolaget som åtagandet/villkorsförslaget ger uttryck inte utgör någon kompletterande börda. I den mån det skulle medföra extra arbete är sådan insats dock motiverad i förhållande till de enskildas intresse.

Vibrationer och luftstöt vågor

Region Gotland noterar att Nordkalk på s. 46 i aktbilaga 44 godtar de av Region Gotland föreslagna villkoren gällande vibrationer och luftstöt vågor, se villkorsförslag 12 – 13 i aktbilaga 44.

3. Avledning avleda täktvatten från Pall-2-sjön till Region Gotlands VA-system

Region Gotland är alltjämt intresserad av möjligheten att för dricksvattenändamål nyttja av Nordkalk avlett vatten från Pall 2-sjön. Det är ett behov som kan uppkomma om ett visst antal år och skulle utgöra en form av mycket värdefull återvinning av delar av den stora mängd bortlett grundvatten som Nordkalk i annat fall skulle avleda till Kappelshamnsviken via Klinthagenbäcken. Sådant nyttjande förutsätter dock att det vatten som Region Gotland tar emot inte är belastat med föroreningar från Nordkalks verksamhet i sådan omfattning att särskild rening krävs. Det innebär att gränsvärden/ riktvärden för dricksvattenkvalitet ska innehållas för de förorenande ämnen som kan komma från Nordkalks verksamhet, så som exempelvis petroleumämnen, PAH:er, kväve, metaller och PFAS. Region Gotland kan efter sådan rening därmed producera dricksvatten med gängse teknik som hanterar borttagande av organiskt material och rening från skadliga mikroorganismer. Region Gotlands rening av den här typen av vatten, även då ingen rening behövs av ämnen som kan förekomma från Nordkalks verksamhet, är dyrare än rening av grundvatten eftersom det krävs flera reningssteg, vilket för Region Gotland därmed innebär en dyrare investering och högre driftkostnad. Region Gotland önskar därför ett åtagande från Nordkalk om att Nordkalk innan avledning av vatten sker från Pall 2-sjön till Region Gotlands VA-system ska tillse att gränsvärden/ rikt-

värden för dricksvattenkvalitet ska innehållas för de förorenande ämnen som kan komma från Nordkalks verksamhet, så som exempelvis petroleumämnen, PAH:er, kväve, metaller och PFAS. Frågan regleras även lämpligen i kommande kontrollprogram och i kommande avtal med Region Gotland.

Vidare, Region Gotland anser det inte vara tydligt vad gäller Nordkalks tillståndsyrkande 2.b om att få ”avleda maximalt 300 000 m³ täktvatten per år från Pall-2 sjön till Region Gotlands VA-system samt utföra och bibehålla erforderliga anläggningar för detta ändamål”. Region Gotland önskar klargörande i yrkandet om att Nordkalks nämnda avledning ska kunna ske t.o.m. dess att efterbehandlingen av tükten är avslutad. Sådant tydliggörande skulle innebära att det omöjligt kan vara så att Region Gotland kan hållas ansvarig för någon del av efterbehandlingen och att den avledning som sker efter avslutad efterbehandling är något som Region Gotland gör med stöd av ett tillstånd som det åligger Region Gotland att söka och erhålla. Det är först efter avslutad efterbehandling som Region Gotland ämnar överta vattenanläggningarna från Nordkalk. Nämnda önskade klargörande är för övrigt det som svarar mot nuvarande tillstånd.

För att kunna nyttja täktvatten fullt ut för dricksvattenproduktion har Region Gotland behov av att avledning sker över hela året med en ökad avledning under sommarperioden när dricksvattenförbrukningen är som störst. Detta behöver Nordkalk också lämna åtagande om.

4. Efterbehandlingsansvar

Region Gotland anser det erforderligt med begärda klargöranden i avsnitt 3. Det kan då säkerställas att det i ett senare skede inte kan bedömas att Region Gotland skulle ha ett efterbehandlingsansvar i det fall Region Gotland får möjlighet att för dricksvattenändamål nyttja av Nordkalk avlett vatten från Pall 2-sjön.

5. Övrigt

Region Gotland önskar Nordkalks klargörande om att de tekniska anläggningar som ska anläggas och användas för avledning av täktvattnet från Pall 2-sjön till Region Gotlands VA-system används endast för det ändamålet och inte för något annat.

Region Gotland önskar att Nordkalk återkommer med redovisning av hur det eventuellt förorenade grundvattnet från deponier kan omhändertas separat.

Region Gotland önskar att Nordkalk redovisar huvudpunkterna i kommande kontrollprogram för säkerställande att Nordkalk har erforderlig kontroll över farliga ämnen som kan spridas genom verksamheten. Nordkalk måste tillse att dessa ämnen inte ökar i täktvattnet i sådan

omfattning att det försvårar för Region Gotland att producera dricksvatten. Särskilt bör halt av PFAS följas som detekterats i nu redovisad vattenprovtagning.

Som ovan

Karin Hernvall